

ŁAZIENKI BOROWINOWE W KRYNICY.
PROGRAM KONSERWATORSKI DO RESTAURACJI ELEWACJI BUDYNKU.
ZALECENIA KONSERWATORSKIE DO REWITALIZACJI OBIEKTU

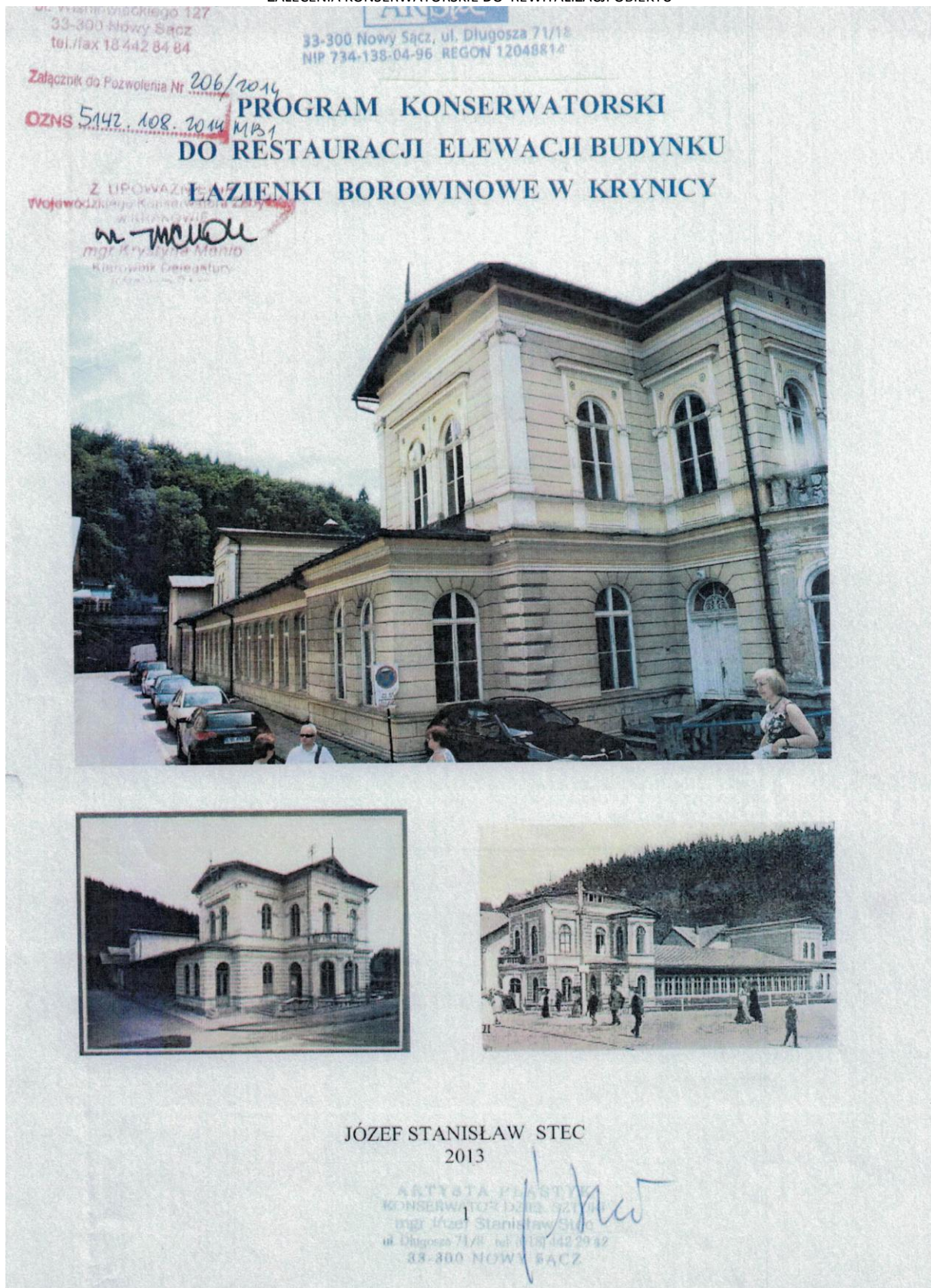
ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Józef Stanisław Stec
ul. Długosza 71/18 - tel. (018) 427 942
33-300 NOWY SĄCZ

Józef Stanisław Stec-2021

Opracowanie jest uzupełnieniem i uaktualnieniem opr. „PROGRAM KONSERWATORSKI DO RESTAURACJI ELEWACJI BUDYNKU. ŁAZIENKI
BOROWINOWE W KRYNICY” J.St.Stec 2013, który uzyskał pozwolenie konserwatorskie nr 206/2014

ŁAZIENKI BOROWINOWE W KRYNICY. PROGRAM KONSERWATORSKI DO RESTAURACJI ELEWACJI BUDYNKU.

ZALECENIA KONSERWATORSKIE DO REWITALIZACJI OBIEKTU

WPROWADZENIE.

Budynek wzniesiono w 1880 roku jako Łazienki Borowinowe . Jest to budowla o charakterystycznej bryle i historyzującym, eklektycznym detalu architektonicznym, zaprojektowanym przez nieustalonego do dziś architekta. Projektant ten związany był prawdopodobnie z wiedeńską szkołą architektoniczną .

Budynek murowany , tynkowany, jednopiętrowy, częściowo podpiwniczony. Ławy fundamentowe wykonane z kamienia łamanego na zaprawie cementowo-wapiennej wzmocnione betonem. Piwnice o murach ceglanych nakryte sklepieniami kolebkowymi i odcinkowymi znajdują się pod piętrowymi ryzalitami bocznymi . Ściany zbudowane z cegły pełnej na zaprawie wapienno-piaskowej . Elewacje o bogatym wystroju architektonicznym, zdobione boniowaniem w tynku, z kostkową dekoracją naroży. Cokół wykonany w tynku ujęty profilowanymi listwami, w obrębie otworów okiennych listwami kamiennymi ,ujmującymi podokienniki oraz szerokimi listwami podokapowymi .

W kondygnacji pięter ryzalitów narożniki ścian ujęte stylizowanymi jońskimi pilastrami o ozdobnych kapitelach . Otwory okienne w ryzalitach ujęte profilowanymi obramieniami z flankującymi płaskimi pilastrami, listwami podokiennymi i płycinami. W nadprożach okien rozbudowane gzymsy odcinkowe, a w nadłęczach symetrycznie rozmieszczone rozety.

Szczyty wydzielone profilowanymi gzymsami koronującymi . Część frontowa budynku, trzyczęściowa z wysuniętym niewielkim ryzalitem mieszczącym w parterze półkoliście zamknięty przedsionek poprzedzony tarasem z balustradą tralkową. Na piętrze otwarty balkon z podobną balustradą . Dachy budynku dwuspadowe i pulpitowe, kryte blachą. W części tylnej budynku późniejsza przybudówka piętrowa z elewacjami tynkowanymi na gładko, bez detalu architektonicznego.

Budynek łazienek borowinowych był wielokrotnie przebudowywany i modernizowany nie zmieniając zasadniczo swojej bryły i wystroju. W latach powojennych przebudowano środkową część pomiędzy piętrowymi ryzalitami bocznymi zamykając otwarty ganek. Budynek był odnawiany i modernizowany w latach 50-tych i 70-tych XX wieku, a także kilka lat temu.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obecnie stan zachowania elewacji jest bardzo zły i wymaga jak najszybszych działań remontowo-konserwatorskich. Elewacje są zniszczone, oryginalne wyprawy pokryte tynkiem cementowym oraz pomalowane farbami emulsyjnymi. Partie cokołowe zawilgocone, zasolone pokryte są koloniami mikroorganizmów. Do obecnego złego stanu elewacji oprócz warunków atmosferycznych i naturalnego starzenia i zużywania się materiałów przyczyniły się również szczelne i nieodpowiednie materiały użyte w trakcie poprzednich remontów. Spoiste tynki z szarego cementu oraz warstwy farb emulsyjnych uniemożliwiły elewacji „oddychanie” i doprowadziły do spękań, odspojeń i złuszczeń zarówno powierzchniowych jak i strukturalnych. Szczególnie widoczne są one w miejscach narażonych na wpływ wilgoci. Do dużych zniszczeń przyczyniły się nieszczelne rury spustowe oraz wadliwie działająca obróbka blacharska. Zacieki z wody spowodowały rozwój kolonii mikroorganizmów, a także wypłukały spoiwo wapienne z tynków, osłabiając jego strukturę. Najbardziej narażone na zawilgocenie są elementy architektoniczne wystające przed lico ściany oraz usytuowane nisko np. cokoły. Woda przenikając do wnętrza tynku i muru powoduje pęcznienie poszczególnych składników, ponadto przyczynia się do rozwoju bakterii, grzybów, pleśni i roślin mających negatywny wpływ na trwałość elewacji. Chemiczne działanie mchów i glonów związane jest z wydzielaniem kwasów organicznych działających niszcząco na

wyprawy elewacji . Mchy i glony działają na wyprawy także w sposób mechaniczny, który polega na wnikaniu cienkich korzonków w szczeliny tynku, czego efektem jest kruszenie się i odspajanie tynków.

Fot.3. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.4. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.5. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.6. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.7. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.8. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.9. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.10. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.11. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.12. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Bryła budynku zasadniczo zachowała się do dziś. Znacznemu przekształceniu uległa natomiast aranżacja, kolorystyka i faktura elewacji głównie w wyniku nałożenia wtórnych warstw tynkarskich i malarskich na oryginalne wyprawy tynkarskie oraz na skutek naturalnych zmian związanych ze starzeniem się i zabrudzeniem powierzchni materiałów.

Pierwotna aranżacja oparta była na świadomym doborze materiałów dla uzyskania określonych efektów estetycznych. Bryła architektoniczna znajdowała swoje uzupełnienie w stonowanej kolorystyce w tonacjach jasno-beżowo-ugrowych.

Celem planowanych zabiegów konserwatorskich będzie przywrócenie elewacjom budynku łazienek borowinowych dobrego stanu technicznego oraz walorów estetycznych, które utraciły na skutek ostatnich przekształceń oraz procesu destrukcji.

Podstawowym założeniem planowanej restauracji elewacji będzie zatem ekspozycja pierwotnej aranżacji kolorystycznej elewacji, związana z techniką i technologią ich wykonania.

Późniejsze nawarstwienia proponuje się usunąć metodami dostosowanymi do stanu zachowania i wytrzymałości gładkich wypraw tynkowych, profilowanych i sztukatorskich, a jednocześnie charakteryzujące się najwyższą skutecznością. Metody należy wybrać po przeprowadzeniu prób w różnych partiach elewacji (po ustawieniu rusztowań).

Wstępne rozpoznanie stanu zachowania wypraw tynkarskich i sztukatorskich wskazuje na konieczność wykonania uzupełnień i napraw powierzchni, zarówno ze względów estetycznych jak i na bezpieczeństwo techniczne zabytkowej materii. Przewiduje się wykonanie rekonstrukcji ubytków wypraw, tynków, gzymsów i sztukaterii z użyciem zapraw z wypraw szlachetnych lub zbliżonych składem do oryginalnych oraz z powtórzeniem techniki i sposobu wykonania (naśladowczo do otoczenia). Najwłaściwszym postępowaniem będzie, o ile będzie to możliwe uzupełnienie ubytków wypraw z użyciem materiałów zbliżonych do oryginalnych. Prawdopodobnie niezbędne okaże się szpachlowanie, czy zacieranie powierzchni oryginalnych tynków gładkich ze względu na istniejące ubytki, przebarwienia i spękania powierzchni. Większe ubytki ornamentów sztukatorskich zrekonstruowane zostaną w technice odlewu, mniejsze poprzez kitowanie. Powierzchnie wypraw po uzupełnieniu proponuje się scalić kolorystycznie farbami (laserunkami), aby w maksymalnym stopniu uzyskać stosowne rozwibrowanie.

Remont elewacji budynku wymagał będzie usunięcia nieznacznej ilości oryginalnych tynków ze względu na duży stopień ich zawilgocenia, zasolenia, odspojenia od muru i porażenia mikroorganizmami. Wszelkie reperacje, uzupełnienia i rekonstrukcje zaleca się wykonać w firmowym tynku wapiennym z dodatkiem cementu trasowego, który zapewni brak skurczu przy wiązaniu, właściwą wytrzymałość mechaniczną i doskonałą przyczepność do muru. Zaprawa tynkowa, dostarczona na budowę w formie mieszanki gotowej do użycia po zarobieniu z wodą daje gwarancje dobrej jakości i trwałości. Prace muszą być wykonane w myśl zasady, że trwałość warstw wierzchnich jest taka jak podłoże.

Firmowe tynki użyte do rekonstrukcji zapewnią możliwość dyfuzji, pozwolą na rekonstrukcje form i dekoracji architektonicznych, a dodatki biobójcze powstrzymają rozwój mikroorganizmów i zabezpieczą przed rozwojem nowych kolonii.

Farby użyte do wymalowań powinny spełniać wszystkie wymagania konserwatorskie ze względu na wysoką dyfuzyjność, odporność na czynniki atmosferyczne i wygląd nawiązujący do starych wypraw wapiennych.

Kolorystyka obiektu została opracowana na podstawie badań stratygraficznych zachowanych tynków i farb. Wszystkie technologie zaproponowane w niniejszym programie są sprawdzone w wieloletniej praktyce konserwatorskiej.

ZAŁOŻENIA SZCZEGÓŁOWE

Na elewacjach budynku łazienek borowinowych wraz z oczyszczeniem tynków z wtórnych nawarstwień proponuje się usunięcie najbardziej spękanych i odspojonych oryginalnych partii zapraw gładkich. Partie wypraw profilowanych i sztukaterii, należy oczyścić dostosowując metodę do stanu technicznego. Zaleca się czyszczenie ręczne co pozwoli kontrolować zabieg.

Fot.13. Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Należy usunąć brud, warstwy zacierek i zapraw cementowych oraz złuszczących się farb. Zaleca się usunąć wtórne naprawy z powierzchni elementów profilowanych i detali sztukatorskich, zwłaszcza w przypadku stwierdzonych odspojień i rozwarstwień oraz wadliwe technologicznie uzupełnienia cementowe. Wykonane doraźnie naprawy z zaprawy cementowej są niewłaściwe ze względów estetycznych i technologicznych, dlatego należy je bezwzględnie usunąć poprzez mechaniczne wykucie. Przed rozpoczęciem czyszczenia na poszczególnych detalach i elementach należy przeprowadzić próby gwarantujące właściwą i najlepszą metodę oczyszczania.

Fot.14 łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Po oczyszczeniu wypraw elewacji należy, z udziałem specjalisty, dokonać przeglądu pod kątem oceny spękań konstrukcyjnych i podjąć odpowiednio zalecone działania naprawcze.

W ramach konserwacji technicznej wypraw należy przeprowadzić miejscowe odgrzybienie w partiach o zwiększonej działalności mikroorganizmów. (elewacja północna i zachodnia). Zaleca się również odsolenie wybranych, wymagających przeprowadzenia tego zabiegu partii, metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z zastosowaniem okładów bentonitowych lub z pulpy celulozowej. Należy rozważyć przeprowadzenie zabiegu odsolenia partii cokołowych – przynajmniej do wysokości ok. 0,5 do 1 metra ponad poziom ziemi. Kilkakrotnie powtórzone okłady odsalające z bentonitu czy pulpy celulozowej, z konieczności stosowane miejscowo, nie rozwiążą wprawdzie całkowicie problemu zasolenia, pozwolą jednak wyekstrahować część szkodliwych związków z partii najbardziej nimi nasyconych, gdzie wytworzyły się wykwity na powierzchni i nastąpiły już zniszczenia

struktury tynku. Następnie powierzchnię wypraw należy wzmocnić strukturalnie niehydrofobowym preparatem krzemooorganicznym.

Należy podkleić i wzmocnić fragmenty spękanych i odspojonych oryginalnych wypraw, zwłaszcza w przypadku elementów dekoracyjnych i profilowanych, poprzez wprowadzenie spoiwa cementowego metodą iniekcji oraz wzmocnienie strukturalne partii osłabionych. Konieczne jest dokonanie przeglądu umocowania poszczególnych detali. Wiele z nich na pewno jest odspojonych. W razie niepewnego systemu ich mocowania należy wszystkie poprawnie zamontować. Zakłada się zrekonstruować brakujące lub poważnie zniszczone detale na podstawie analogii z obiektu. Odtworzone elementy należy zamontować w miejscach ich pierwotnego usytuowania, zgodnie ze sztuką budowlaną. Przed montażem danego elementu należy wykonać oczyszczenie, odrdzewianie i odpowiedzenie zabezpieczenie antykorozyjne metalowych elementów mocujących.

Zachowane oryginalne partie wypraw gładkich, profilowanych i dekoracji sztukatorskich zaleca się wzmocnić strukturalnie, podkleić i zabezpieczyć dobierając materiały do stanu zachowania i technologii. Tynki proponuje się wzmocnić i skonsolidować specjalnymi środkami gruntującymi np. silikatowymi.

Fot.15 łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Pęknięcia tynków konieczne należy poszerzyć klinowo w formie litery V, wypełnić wysokoelastyczną zaprawą lub w razie potrzeby zainiekować i wypełnić zaprawą zbrojoną włóknami mineralnymi. Ubytki należy uzupełnić masą dostosowaną do oryginału, zarówno pod względem estetycznym jak i własnościami technicznymi.

Na odsłonięte partie wątku, w przypadku uzupełnień gładkich wypraw należy nałożyć wstępną warstwę narzutu z cementu trassowego (szpryc), a następnie warstwę zaprawy z wapnem trassowym i mikrowłóknami np. firmy KABE , Opholith, Remmers itd. , przeznaczonej do uzupełnień starych tynków, niwelującej różnice w skurczu zapraw. Uzupełnieniom należy nadać fakturę zgodną z pierwotnym opracowaniem.

Uzupełnienia i rekonstrukcje pozostałych wypraw np. profilowanych proponuje się uzupełnić metodą ciągnioną, opracowując końcowo powierzchnię wyprawy naśladowczo w stosunku do oryginału. W przypadku większych uzupełnień należy wykonać wcześniej odpowiednie zbrojenie z drutu nierdzewnego wklejanego na żywicy epoksydowej. W miejscach większych ubytków detali, zwłaszcza na narożnikach należy wkleić zbrojenia z drutu mosiężnego, stanowiące konstrukcje pod uzupełnienia tynków. Wstępnie proponuje się je wykonać zaprawami np. wapienno-piaskowymi z dodatkiem trassu.

Uzupełnienia i rekonstrukcje elementów sztukatorskich należy wykonać zaprawami zbliżonymi składem do oryginalnych.

Zaleca się cokół, otynkować zaprawą renowacyjną szerokoporową, która magazynuje w swojej strukturze migrującą ku powierzchni sól (do wysokości widocznej linii zawilgocenia). Duża porowatość tynku pozwala natomiast na swobodny przepływ pary wodnej, co sprzyja odparowywaniu nadmiaru wilgoci zawartej w murze. Dzięki tym właściwościom renowacyjne tynki szerokoporowe zapobiegają tworzeniu się powierzchniowych plam oraz niszczeniu tynków rozsadzanych przez krystalizujące sole. Zewnętrzną warstwę nie wykonywać z szarego hydrofobowego tynku renowacyjnego.

Proponuje się malowanie dwuwarstwowe: kryjący podkład barwny i zewnętrzną warstwę (nieco jaśniejszą lub ciemniejszą – do uzgodnienia na komisji konserwatorskiej) ewentualnie z dodatkiem piasku szklarskiego, aby uzyskać miękki, rozwibrowany efekt tynku zacieranego. Całość tynków gładkich elewacji pokryje odporna na wilgoć hydrofobowa farba silikonowa np. firmy KABE lub Remmers – jako warstwa podkładowa kryjąca Silliconfarbe LA, jako wierzchnia powłoka laserunkowa Hisoric Lasur lub innej firmy np Keim – półlaserunkowe farby Keim Retauro Lazur z pigmentami. Farby te dają korzystny ze względów estetycznych szlachetny efekt lekkiego wibrowania barwy.

Równocześnie farby krzemoorganiczne stanowią hydrofobową barierę dla wody opadowej, która nie wsiąka w strukturę tynku, lecz jest odtrącana na zewnątrz. Efekt hydrofobowości ma również wpływ na proces brudzenia się powierzchni elewacji, który zdecydowanie opóźnia.

Podobnie zakłada się scalenie elementów sztukaterskich oraz profilowanych.

Ostateczne uściślenie technologii powinno zostać zweryfikowane przez konserwatora prowadzącego, po pełnym rozpoznaniu obiektu. Możliwe jest zastosowanie farb krzemoorganicznych (np. silikonowych), które dobrze wiążą się z podłożem nie tworząc błony hamującej przepuszczanie pary wodnej.

Podczas prac przy tynkach elewacji łazienek borowinowych proponuje się zastosować technologie oparte na produktach firm Keim, Kabe, Optholith, Remmers lub innych wiodących firm oferujących produkty do renowacji obiektów zabytkowych. Materiały będące w większości gotowymi produktami mają stabilne i powtarzalne parametry techniczne i estetyczne. Efekty ich zastosowania można oglądać na wielu czołowych zabytkach architektury zarówno polskiej jak i europejskiej. Stare, nieuporządkowane instalacje elektryczne, antenowe, inne – należy dokonać stosownych modyfikacji i najlepiej instalacje poprowadzić wewnątrz budynku. W ramach prac konserwatorskich poprawić należy bezwzględnie systemy uszczelniania elewacji i odpływu wody opadowej (szkodliwe działanie czynników atmosferycznych, zwłaszcza wody opadowej). Zagadnienie to dotyczy przede wszystkim nieszczelnych obróbek blacharskich i elementów systemu odprowadzenia wody – rynien i rur spustowych. Należy wymienić wszystkie wadliwe obróbki blacharskie, rynny i rury spustowe. Ich wymiana będzie stanowiła bezwzględny warunek trwałości przeprowadzonej konserwacji elewacji budynku łazienek borowinowych. Wszelkie elementy metalowe stanowiące integralną część elewacji łazienek należy oczyścić z resztek starych farb i rdzy. Należy zrekonstruować brakujące elementy na wzór powtarzalnych, rozprostować zagięcia, ubytki uzupełnić zgodnie ze sztuką. Metal zakłada się zabezpieczyć antykorozyjnie i pokryć farbami. Proponuje się zastosować technologię np. firmy Nobiles – podkład ftalowy antykorozyjny Nabikor i farbę nawierzchniową emalia chlorokauczuk lub inną równoważną. Kolorystykę, ostatecznie należy ustalić komisyjnie, zgodnie z przyjętą aranżacją dla całości elewacji.

Prace konserwatorskie należy udokumentować w formie pisemnej i fotograficznej.

PROPONOWANA KOLORYSTYKA

Na podstawie wykonanych badań odkrywkowych i sondażowych (na wszystkich elewacjach łazienek borowinowych oraz dobudówkach), a także obserwując naturalne odkrywki i archiwalne zdjęcia można stwierdzić , że pierwotnie elewacje łazienek borowinowych były w tonacji jasno-ugrowo-kremowej .

Profilowany cokół , podokienniki , tralkowe balustrady wykonane są z zaprawy z dodatkiem ówczesnych cementów i w założeniu miały imitować kamień.

Stolarka okienna i drzwiowa (zarówno na ryzalitach jak też na przebudowanych elewacjach bocznych oraz przybudówkach) jest w kolorze białym.

Obecne miedziane pokrycie dachowe pochodzi z ostatniego remontu . Również rynny i rury spustowe oraz ofasowania wykonane są z blachy miedzianej. Część rynien została skradziona i zostały zastąpione plastikowymi.

W związku z powyższym odrestaurowane elewacje zaleca się pomalować:

- ściany elewacji kolorem 9062 wg wzornika kolorystycznego firmy KEIM
- detal architektoniczny kolorem 9095 wg wzornika kolorystycznego firmy KEIM
- laserunek kolorem 9096 wg wzornika kolorystycznego firmy KEIM – stolarka okienna – w kolorze białym półmatowym

Przed ostatecznym malowaniem należy przedstawić propozycje aranżacji i kolorystyki w formie prób na obiekcie do oceny i wyboru przez komisję konserwatorską z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

Dyrektywą konserwatorską winno być osiągnięcie w wyniku remontu elewacji stanu estetycznego zbliżonego do kolorystyki i aranżacji pierwotnej.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH W PUNKTACH

1. WYPRAWY TYNKOWE (GŁADKIE, PROFILOWANE, SZTUKATERYJNE).

1.1. Usunięcie starych tynków niewłaściwych pod względem technologicznym (terabona i zaprawy cementowe) oraz tynków zniszczonych i odspojonych. Ocena stanu mocowania elementów sztukateryjnych w razie potrzeby demontaż połączony.

z inwentaryzacją (ponowne przyklejenie i przytwierdzenie) po oczyszczeniu.

1.2. Demontaż elementów zbędnych oraz utrudniających prawidłowe wykonanie konserwacji elewacji – ofasowania gzymsów, parapetów itp. Demontaż i ich inwentaryzacja (w koniecznym zakresie) elementów drewnianych przeznaczonych do konserwacji.

1.3. Usunięcie zupełnie zniszczonych partii tynków gładkich.

1.4. Oczyszczenie wypraw elementów profilowanych i dekoracji sztukateryjnej – zaleca się oczyścić ręcznie lub parownicami. Prace te należy wykonać po wcześniej wykonanych próbach, ze szczególną ostrożnością.

1.5. Ewentualne w ostateczności – odkucie najbardziej zniszczonych powtarzalnych fragmentów profili sztukatorskich i sztukateryjnych (odlewy).

1.6. W razie takiej konieczności dezynfekcja tynków w miejscach porażonych korozją biologiczną np. z użyciem preparatu Griinbelag Entferner, Impragnierung BF A firmy Remmers lub innej firmy.

1.7. Odsolenie wybranych partii elewacji metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z zastosowaniem okładów bentonitowych lub z pulpy celulozowej.

1.8. W wypadku złego stanu zachowania i obniżonej wytrzymałości oryginalnych wypraw pozostawionych należy rozważyć możliwość wzmocnienia strukturalnego zapraw odpowiednim preparatem krzemooorganicznym najlepiej Funcosil KSE 100, 300 firmy Remmers lub innym równoważnym dostępnym na rynku konserwatorskim ;np. Mineralit Consolid 100 lub 300 firmy KABE (wybór przez konserwatora prowadzącego).

1.9. Ocena charakteru spękań konstrukcyjnych, ewentualnie w razie potrzeby konsultacje z konstruktorem. Wykonanie iniekcji ciśnieniowej pęknięć ścian, odpowiednio dobranym zaczynem mineralnym, pod nadzorem konstruktora i zgodnie z jego zaleceniami.

1.10. Ocena mniejszych spękań wypraw na wszystkich elementach elewacji. Wypełnienie płytkich rys po wcześniejszym ich przeżyłowaniu w kształcie litery V, zaprawą elastyczną o niskim skurczu wiązania np. Sto Rissfuller fein firmy Sto, Kombi finish firmy KABE , Multispachtel firmy Remmers. Ostateczne modyfikacje i wybór po rozpoznaniu technologii przez konserwatora prowadzącego.

1.11. Korekta mocowania odspajających się elementów sztukatorskich i dekoracji z zastosowaniem gwintowanych kotew nierdzewnych wklejonych na żywicy epoksydowej np. Hilti Hit HY 150. Rekonstrukcja brakujących detali sztukatorskich (odlewy z formy), zgodnie z pierwotną technologią i kolorystyką. Receptury własne opracowane na podstawie badań i rozpoznania obiektu. Montaż zrekonstruowanych elementów j. w.

1.12. Wykonanie przeglądu odsłoniętych fragmentów wątku muru, z uzupełnieniem ubytków zgodnie ze sztuką budowlaną. W razie takiej konieczności odsolenie odsłoniętych partii wątku preparatem Aida Salzsperre firmy Remmers – przeprowadzającym sole w związku nierozpuszczalne w wodzie.

1.13. Wykonanie zbrojeń pod większe uzupełnienia wypraw profilowanych z drutu nierdzewnego wklejonego na spoiwie Tenax Solido.

1.14. Uzupełnienia oraz rekonstrukcje profili wykonanych metodą ciągnioną zgodnie z pierwotną technologią lub z zastosowaniem zaprawy wapienno-piaskowej, z dodatkiem trassu firmy Sto np. Trass Kalk Werksteinmortel – lekka mineralna zaprawa do odlewów do wykonywania rdzeni odlewów lub profili ciągnionych; natomiast mniejsze ubytki wypełnić należy zaprawą Stuckoplan specjal STW 0.4 firmy Sto, Mineralit Restauro firmy KABE, ewentualnie drobnoziarnistą Stucco Feinzug FF 89 firmy Baumit Bayosan lub innymi równoważnymi dostępnym na rynku do stosowania w obiektach zabytkowych.

1.15. Uzupełnienie ubytków na elementach sztukateriach kitami składem zbliżonymi do oryginału np. masą np. Multispachtel firmy Remmers lub Stuckoplan (StoDecoPlan fein) firmy Sto firmy Sto Ispo lub Kombi Restauro firmy Kabe. Do opracowania powierzchni należy użyć narzędzi i powierzchnię uzupełnień opracować z fakturą otoczenia. Ostateczny wybór technologii przez konserwatora prowadzącego.

1.16. W partiach cokołowych na odsłoniętych wątkach w warstwie podkładowej przewiduje się zastosowanie porowatych tynków magazynujących sole WTA .

1.17. Tynki gładkie – uzupełnienie ubytków i rekonstrukcji brakujących wypraw tynków płaskich:

- nałożenie zaprawy podkładowej, na partie odsłoniętego wątku szpryc – obrzutka, zwiększająca przyczepność następnych warstw Sto Murosil VS firmy Sto, Mineralit Restauro TB firmy Kabe
- nałożenie warstwy wyrównawczej – lekki tynk podkładowy renowacyjny Trass Kalk Maschinenleichtputz firmy Sto , Mineralit Restauro TW firmy Kabe
- położenie zaprawy mineralnej z dodatkiem mikrowłókien np. Ispos Nr 1 firmy Sto lub Sto Trass Filtzputz firmy Sto zaprawa wapienno-piaskowa z dodatkiem trasu

1.18. Projekt kolorystyki elewacji dla poszczególnych elementów proponuje się wcześniej przedstawić do akceptacji komisji konserwatorskiej w formie próbek kolorów naniesionych bezpośrednio na elewacje .

1.19. Gruntowanie tynków elewacji i sztukaterii zgodnie z przyjętą technologią np. silikonowym preparatem Hydropor firmy Kabe lub preparatem silikatowym Spezial Fixativ firmy Kaim.

1.20. Malowanie tynków gładkich elewacji, profilowanych i sztukaterii. Wstępnie proponuje się zastosować farby silikatowe np. Calsilit F firmy KABE lub solsilikatową Soldalit bądź silikatową Granita} finny Kaim z laserunkiem powierzchniowym Restauro Lasur firmy Kaim w odpowiedniej kolorystyce (proponuje się pogłębienie plastyki powierzchni poprzez wykończenie powłoki barwnej warstwą lekkiego laserunku Restauro Lasur firmy Kaim). Warstwę dekoracyjno-ochronną można nakładać dopiero po wstępnym wyschnięciu tynku, tj. po ok. 7-10 dniach od nałożenia tynku (wyroby wapienne lub silikatowe). Można również rozważyć zastosowanie farby silikonowej Funcosil Historie Lasur firmy Remmers, która dzięki wypełniaczowi z bieli wapiennej nawiązuje do mineralnego charakteru historycznych farb wapiennych, jest jednak znacznie odporniejsza na czynniki atmosferyczne i zanieczyszczenie powietrza. Farbę nanosić można laserunkowo równocześnie w kilku odcieniach, metodą topowania pędzlem i gąbką. Po wykonaniu prób na obiekcie zaleca się dokonać oceny i wyboru przez komisję konserwatorską z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

1.21. Wykonanie przeglądu obróbek blacharskich, rur spustowych i rynien. Montaż elementów zdemontowanych na czas konserwacji (po przeprowadzonych przy nich zabiegach renowacyjnych).

2. STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA.

Stolarka okienna oraz drzwiowa ulegała licznym przemianom w czasie użytkowania obiektu.

Dotyczy to zarówno wymiany całości elementów jak też zabiegów „odświeżających”. W przypadku stolarki okiennej, jest ona bardzo wyeksploatowana, drewno jest zbutwiałe , miejscami przegniłe, a kwatera okienne wypatrzone i nie domykają się. W związku z powyższym proponuje się wymianę okien na nowe z zastosowaniem zastanych podziałów.

Natomiast w obiekcie jest kilka drzwi z ciekawą snycerką . Ich stan zachowania jest zróżnicowany . Po dokładnej analizie zaleca się je poddać konserwacji technicznej i estetycznej. Wyboru dokonać powinien konserwator prowadzący prace przy obiekcie . po demontażu i przewiezieniu do pracowni zaleca się przeprowadzić ich restaurację.

1. Oczyszczenie powierzchni drewnianych z nawarstwień tłuszczących się farb. Metody i środki zostaną wybrane na podstawie prób. Zabiegi te zakłada się wykonać metodami mechaniczną i chemiczną. Proponuje się zastosować pasty chemiczne ze środkiem stopującym. Dostępne w handlu pasty takie jak Scansol firmy Scandia Cosmetics, Vitaf firmy Levis itp.

2. Usunięcie nieprawidłowych wstawek i uzupełnień (mechanicznie). Kontrola stabilności połączeń stolarskich. Wzmocnienie konstrukcji poprzez klejenie, wklejanie w rozstępy połączeń obłogu drewnianego, kołków, trzpieni itp., zgodnie ze sztuką stolarską. W razie takiej konieczności (zniszczenia połączeń konstrukcyjnych) zastosowanie wkrętów typu Spax, które zostaną ukryte i zamaskowane (szpachla).

Fot.16 łazienki borowinowe .Stan zachowania drzwi - czerwiec 2021.

Fot.17 łaźienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021.

Fot.18 łaźienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021

3. Impregnacja (w zakresie koniecznym) zniszczonych partii drewna poprzez powlekanie. Zastosowany zostanie roztwór Osolanu KL w toluenie.
4. Rekonstrukcja najbardziej zdegradowanych fragmentów lub braków, stosując pierwotną technikę wykonania i używając drewna zgodnego z oryginałem.
5. Wypełnienie drobnych ubytków drewna masą na bazie pyłu drzewnego i kleju glutynowego lub szpachlami (w razie potrzeby podbarwianymi w masie pigmentami); po ocenie i na podstawie doświadczeń konserwatora prowadzącego prace.
6. Opracowanie powierzchni uzupełnień i drewna przy użyciu papierów ściernych różnych gradacji, kolejno: 80; 120; 1 80.
7. Zabezpieczenie sęków np. poprzez izolację roztworem szelaku.
8. Przegląd, naprawa i oczyszczenie metalowych akcesoriów (piaskowanie, bądź chemiczne usunięcie korozji), polerowanie odtłuszczenie i odpowiednie zabezpieczenie.
9. alowania farbami kryjącymi – naniesienie na drewno warstwy podkładowej; następnie dwukrotne malowanie półmatową np. emalią alkidową. Kolorystyka wg wzorników RAL lub NCS.
10. Montaż elementów zdemontowanych na czas konserwacji.

ELEMENTY METALOWE – KRATY I INNE

1. Usunięcie warstw przemalowań, łuszczących się farb aż do osłonięcia metalu metodami chemiczną np. pastą Levis, Scansol, Genol Pro Liquide f. Laboratories Ceetal lub metodą strumieniowania ściernego lub inną wybraną po przeprowadzonych próbach.
2. Ocena i przegląd poszczególnych elementów, korekta elementów odkształconych, uzupełnienie brakujących.
3. Ograniczenie korozji metalu poprzez nałożenie np. preparatu Stabilizator rdzy f. Hector-V 33.
4. Odtłuszczenie powierzchni metalu.
5. Wybór technologii – odpowiednio: nałożenie na metal farby podkładowej np. podkładu miniowego z 1 0% dodatkiem preparatu Stabilizator rdzy firmy Hector V33 lub firmy Nobiles – podkład ftalowy antykorozyjny Nabikor3 lub specjalnego podkładu farby podkładowej Imestol Anticor f. Imesta. Nałożenie lakieru nawierzchniowego do metalu np. firmy Hector-V33 lub farby nawierzchniowej Emalia Chlorokauczuk firmy Nobiles (kolorystyka wg RAL uzgodniona komisyjnie) lub wykończenie powierzchni kompozycją grafitową Eddi Schmied4 lub Imestol Anticor Grafit5 firmy Imesta w kolorystyce uzgodnionej podczas aranżacji elewacji.

ELEMENTY KAMIENNE-

1. Oczyszczenie wstępne kamienia (na sucho).
2. Usunięcie poprzez wykucie starych cementowych kitów i łat.

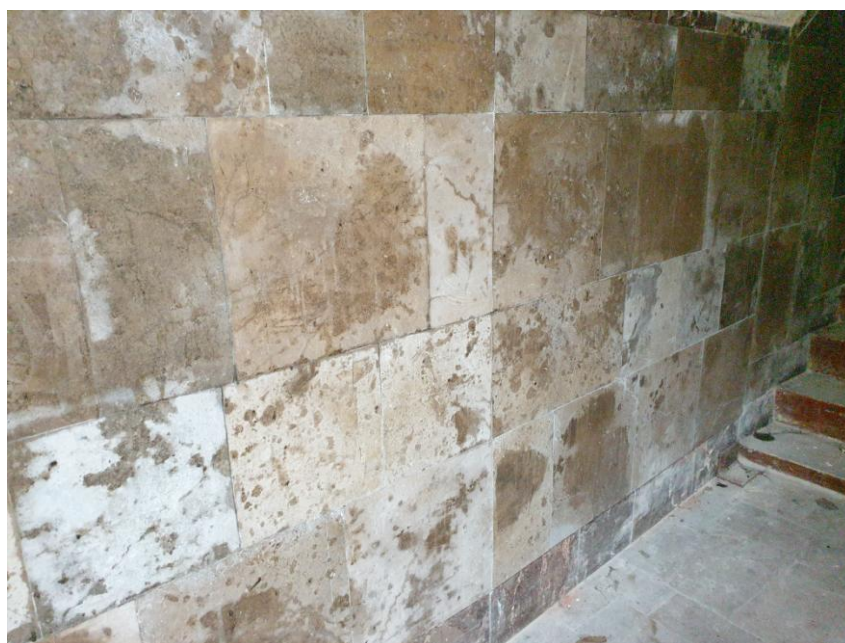
3. Usunięcie wszystkich cementowych spoin oraz spoin zmurszałych i zasolonych.
4. Odczyszczenie kamienia metodą mechaniczną (poprzez piaskowanie).
5. Doczyszczanie kamienia: a) - metodą chemiczną z użyciem 2% wodnego roztworu kwasu fluorowodorowego z użyciem myjek ciśnieniowych,
b) - ręczne doczyszczanie szczotkami mosiężnymi, nożami szewskimi.
6. Uzupelnienie ubytków metodą wklejania taszli z tego samego gatunku kamienia, (jeżeli zajdzie taka konieczność).
- 7 Wypełnienie drobnych ubytków kamienia kitami mineralnymi o nazwie firmowej *Funcosil Resrauriermörtel*, Restauriermörtel SK: nr art. 0591 - 0593 firmy *Remmers* barwionymi w masie i nakładanymi warstwowo. W miejscach większych i głębszych ubytków proponuje się kity wzmocnić zbrojeniem z drutu niekorodującego tzw. „pajęczkami”. W celu zwiększenia przyczepności do kitu zaleca się dodać środka *Aida Haftfest*, Haftfest: nr art. 0220.
- 8 Uzupelnienie usuniętych spoin, fugą mineralną o składzie tradycyjnym 3cz. piasku drobnego (żółtego), 1 cz. wapna dołowanego, 0,5 cz. cementu portlandzkiego białego z dodatkiem pigmentów lub firmową fugą renowacyjną wapienno-trasową *Funcosil Fugenmoertel Altweiss*. Fugenmörtel: nr art. 1027, 1029. Fugenmörtel MG: nr art. 1047. firmy *Remmers*.
9. Nasączenie kamieniarki środkiem przeciw porostom, mchom i glonom środkiem o nazwie firmowej *Alkutex BFA Entferner BFA* glonobójczy: nr art. 0673 firmy *Remmers*. Środek наносzony pędzlem oraz poprzez oprysk.
10. Hydrofobizacja i impregnacja preparatem hydrofobizującym silan *Geruchsarm Funcosil SNL*: nr art. 0602 firmy *Remmers* (stosując nasączenie pędzlem - zabieg wykonywany przynajmniej dwukrotnie).
Retusz uzupełnień – naturalne pigmenty oraz 5% roztwór *Paraloidu B-72w* rozpuszczalnikach organicznych

Uwagi końcowe:

1. Prace przy renowacji elewacji należy prowadzić pod kierunkiem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki, a firma przeprowadzająca remont powinna posiadać praktykę przy obiektach zabytkowych.
2. W przypadku materiałów dotyczących technologii remontu konserwatorskiego podano nazwy konkretnych materiałów i nazwę produkującej je firmy ze względu na fakt, że nie jest to typowy remont budowlany, a remont posługujący się technologiami konserwatorskimi w celu przywrócenia świetności zabytkowi architektury.
3. Działania dodatkowe, nie ujęte w niniejszym programie konserwatorskim powinny być rozstrzygane na spotkaniach komisji konserwatorskiej z udziałem przedstawiciela Urzędu Konserwatorskiego.

Fot.19 Łazienki borowinowe .Stan zachowania elewacji - czerwiec 2021

Fot.20,21,22 łazienki borowinowe .Stan zachowania okładziny na korytarzach - czerwiec 2021

Fot.23,24.Łazienki borowinowe .Stan zachowania okładziny na korytarzach - czerwiec 2021

Fot.26,27.Łazienki borowinowe .Stan zachowania okładziny na korytarzach - czerwiec 2021

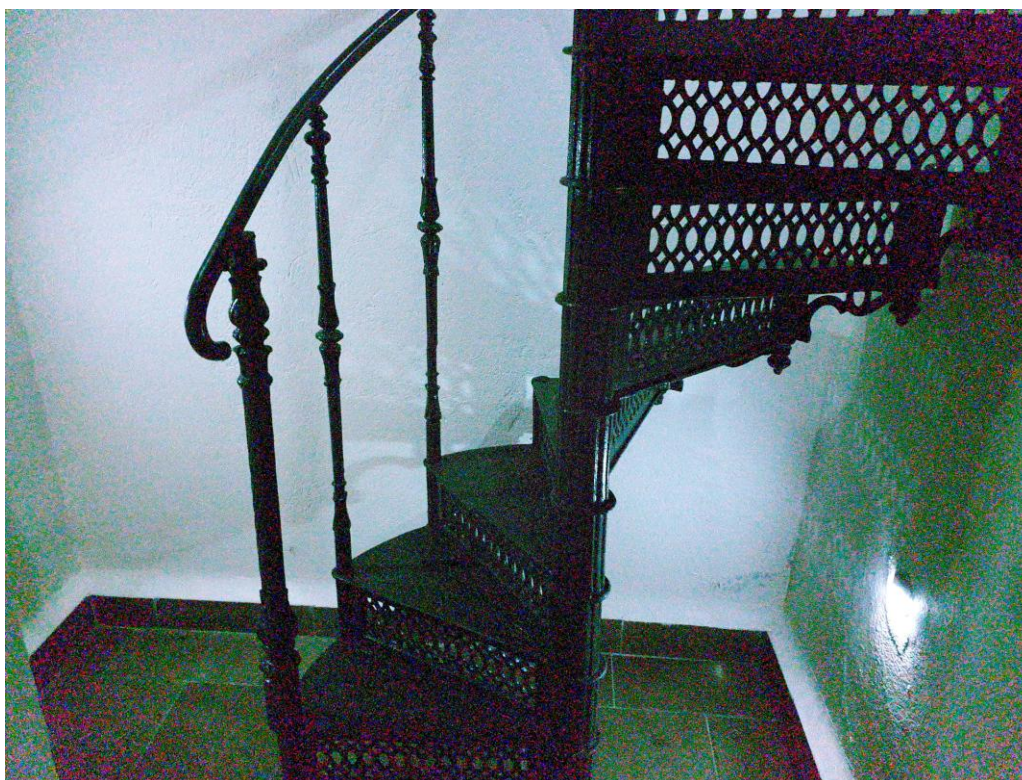
Fot.28,29.Łazienki borowinowe .Stan zachowania okładziny na korytarzach - czerwiec 2021

Fot.30.Łazienki borowinowe .Stan zachowania historycznej stolarki drzwiowej - czerwiec 2021

Fot.31,32.Łazienki borowinowe .Stan zachowania historycznej stolarki okiennej - czerwiec 2021

Fot.33.Łazienki borowinowe .Stan zachowania historycznych żeliwnych schodów. - czerwiec 2021

ZALECENIA KONSERWATORSKIE DO REWITALIZACJI WNĘTRZA OBIEKTU.

W związku ze zmianą funkcji obiektu /z łazienek na obiekt konferencyjno-wystawienniczy / konieczna jest przebudowa wnętrza . Należy jednak pozostawić korytarze po obu stronach .

Okładziny kamienne należy usunąć/ jako ahistoryczne/oraz ze względu na bardzo zły stan zachowania. Ściany wyprawić gładkimi tynkami .

Klatki schodowe zaleca się pozostawić w oryginalnej formie . Szczególnym pietyzmem należy chronić żeliwną klatkę schodową . Konserwacji technicznej i estetycznej należy poddać historyczne drzwi i niektóre okna .

Zaleca się pozostawić w niezmienionej formie wejścia z korytarzy na sale konferencyjną . Do aranżacji wnętrza zaleca się wykorzystać oryginalne elementy wyposażenia , które zaleca się poddać restauracji.

Opracował;

ARTYSTA PLASTYK
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
mgr Józef Stanisław Stec
ul. Długosza 71/18 - tel. (18) 427 942
33-300 NOWY SĄCZ

